

THEREVA MICROCEPHALA, EEN NIEUWE VILTVLIEG VOOR NEDERLAND

(DIPTERA: THEREVIDAE)

Elias de Bree, Arnold Wijker & Tom Kompier

In 2014 verscheen er een foto op Waarneming.nl van een mogelijke nieuwe viltvliegsoort voor Nederland. Helaas waren de kenmerken voor een zekere determinatie niet zichtbaar. Ondanks gericht zoeken werden in de jaren erna geen exemplaren aangetroffen. Gelukkig verschenen er in 2019 wederom foto's van deze soort van dezelfde locatie op Waarneming.nl, dit keer met de juiste kenmerken zichtbaar. Daarmee kunnen we hier *Thereva microcephala* als nieuwe soort voor Nederland presenteren.

INLEIDING

Viltvliegen (familie Therevidae) zijn primitieve vliegen, die verwant zijn aan wolzwevers (Bombyliidae) en roofvliegen (Asilidae). Ze hebben een langgerekt lichaam met bruine tot grijze bestuiving en tere pootjes die makkelijk afbreken. Uit Nederland waren tot nu toe slechts 13 soorten bekend (Van der Goot & Beuk 2002). *Thereva nobilitata* (Fabricius, 1775) is algemeen in het hele land, maar de meeste andere soorten zijn zeldzaam. Het beperkte aantal soorten en de relatieve zeldzaamheid maakt dat er weinig naar deze familie gekeken wordt. Het is dus bijzonder dat we hier een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna kunnen presenteren: *Thereva microcephala* Loew, 1847.

HERKENNING

Binnen het genus *Thereva* zijn de mannetjes lastig te determineren. Hierbij moet gekeken worden naar de bestuiving op borststuk en achterlijf en de beborsteling van de poten. Helaas breken poten en borstels vaak af bij het verzamelen en verdwijnt de bestuiving door vocht of wrijving. Overigens zijn deze kenmerken ook van toepassing op de vrouwtjes, maar deze zijn het makkelijkst te herkennen aan de vorm van de glimmende voorhoofdsvlek.

De vrouwtjes van *T. microcephala* zijn te herkennen aan de combinatie van de glimmende voorhoofdsvlek die reikt tot aan het voorste puntoogje en de

Figuur 1. *Thereva microcephala*, mannetje. Zevenwegbos, 22.VII.2014. Foto Arnold Wijker.
Figure 1. *Thereva microcephala*, male. Zevenwegbos, 22.VII.2014. Photo Arnold Wijker.

Figuur 2. *Thereva microcephala*, mannetje. Elzetterbos, 30.VI.2019. Foto Tom Kompier.
Figure 2. *Thereva microcephala*, male. Elzetterbos, 30.VI.2019. Photo Tom Kompier.

banden van grijze bestuiving die op achterlijfsegment twee tot en met vier onderbroken is (fig. 3). Mannetjes zijn lastiger te herkennen. Het meest opmerkelijk zijn de twee witte lengtestrepen op het borststuk, de kop die smaller is dan het borststuk, in combinatie met de lichtgrijze bestuiving op het achterlijf en de witte, dichte beharing van het borststuk. Ook moet gekeken worden naar de poten. De achterdij moet een enkele rij borstels

Figuur 3. *Thereva microcephala*, vrouwtje. België. Foto Luc de Wit.
Figure 3. *Thereva microcephala*, female. Belgium. Photo Luc de Wit.

hebben en de voorscheen moet langer zijn dan de voordij. Voor een sleutel verwijzen we naar Van der Goot (1985), waarmee alle in Nederland voorkomende en te verwachten soorten kunnen worden geïdentificeerd, inclusief *T. microcephala*.

NEDERLANDSE WAARNEMINGEN

Limburg Vaals, Zevenwegbos, Amersfoort-coördinaten 194.32-309.37, 22.VII.2014, 1 ♂, leg. A. Wijker (foto); Vaals, Elzetterbos, AC 193.62-309.50, 30.VI.2019, 2 ♂, leg. T. Kompier (foto)

Op 22 juli 2014 werd het eerste mannetje gefotografeerd in het Zevenwegbos in Zuid-Limburg (fig. 1). Het tweede en derde mannetje werden vijf jaar later gefotografeerd (fig. 2, 5) op 30 juni 2019 in het Elzetterbos, op een paar honderd meter van de eerste waarneming (fig. 4).

De waarneming in 2014 werd in eerste instantie niet geaccepteerd, omdat soortspecifieke kenmerken niet zichtbaar waren op de foto. Alle drie de gefotografeerde exemplaren hebben lange witte haren op het lichaam en twee lichte lengtestrepen op het borststuk. De foto's uit 2019 werden gemaakt vlakbij de locatie van het eerste exemplaar en de benodigde kenmerken waren wel zichtbaar

(fig. 2, 5). In figuur 2 is de smalle kop (smaller dan de breedte van het borststuk) goed te zien en in figuur 5 zijn de lange voorscheten en stekels op de achterzij te zien. Met terugwerkende kracht kunnen we nu de waarneming uit 2014 ook accepteren.

VERSPREIDING

Thereva microcephala is bekend van België, Denemarken, Duitsland, Finland, Italië, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Roemenië, voormalig Tsjecho-Slowakije, Zweden en Zwitserland (De Bree et al. in prep., Falck 2011, Lyneborg 1989). Binnen Europa vertoont de soort een opmerkelijk verspreidingspatroon, een centrale band van noord naar zuid (Falck 2011).

BIOLOGIE

Over de biologie van viltvliegen is weinig bekend. Van *Thereva* is bekend dat de larven in de bodem leven als predator van ongewervelden (Van der Goot & Beuk 2002). De Nederlandse waarnemingen van *T. microcephala* uit het Zevenwegbos en het Elzetterbos liggen hemelsbreed maar een paar honderd meter uit elkaar. Beide bossen maken deel uit van het Vijlenerbos, een groot aaneen-

Figuur 4. Vindplaats van *Thereva microcephala* in Nederland.

Figure 4. Record of *Thereva microcephala* in the Netherlands.

Figuur 5. *Thereva microcephala*, mannetje. Elzetterbos, 30.VI.2019. Foto Tom Kompier.

Figure 5. *Thereva microcephala*, male. Elzetterbos, 30.VI.2019. Photo Tom Kompier.

gesloten gemengd bos, met opstanden die bestaan uit gedeelten met uitsluitend naaldhout tot stukken monotoon beukenbos. De exemplaren van 30 juni bevonden zich op een meter hoogte op en tussen de zonbeschenen bladeren van framboos en braam langs een bospad. Tien meter verderop bevonden zich meerdere exemplaren van *Thereva valida* Loew, 1847. Het Vijlenerbos is het hoogstgelegene bos in Nederland. In België is de soort gevonden in de Hoge Venen en de Ardennen. Daar komt de soort ook voor in hoog gelegen gemengde bossen en monotone beukenbossen. In Scandinavië is de soort juist tot de kust beperkt (Falck 2011).

DANKWOORD

Luc de Wit wordt bedankt voor het ter beschikking stellen van zijn foto.

SUMMARY

The stiletto fly *Thereva microcephala* new for the fauna of the Netherlands (Diptera: Therevidae)

In 2014 a possibly new species of Therevidae was photographed in the Netherlands, but the photo did not show the conclusive characters. Five years later a second sighting of two specimens followed which were both photographed, this time with the crucial details visible (fig 1, 5). Both records are from the south of the Netherlands from the forest with the highest elevation of the country, more than 250 meters above sea level.

E. de Bree
Amsterdam
ectemnius@gmail.com

A. Wijker
Egmond aan zee
awijker@quicknet.nl

T. Kompier
Den Haag
kompierintokyo@yahoo.com

LITERATUUR

- Bree, E. de, J. Mortelmans & J. Versighel (in prep.). An annotated checklist of Belgian Therevidae (Diptera, Asiloidea).
- Falck, M. 2011. The stiletto flies (Diptera, Therevidae) of Norway – Norwegian Journal of Entomology 58: 131-163.
- Goot, V.S. van der 1985. De snavelvliegen (Rhagionidae), roofvliegen (Asilidae) en aanverwante families van Noordwest-Europa. – Wetenschappelijke mededelingen KNNV 171: 1-66.
- Goot, V.S. van der & P.L.Th. Beuk 2002. Family Therevidae. – In: Beuk, P.L.Th. (red.), Checklist of the Diptera of the Netherlands. KNNV uitgeverij, Utrecht: 152-153.
- Lyneborg, L. 1989. Family Therevidae. – In: A. Soos & L. Papp (red.), Catalogue of Palearctic Diptera Volume 6. Akademia Kiado Budapest, Hungary and Elsevier Science Publishers, Amsterdam, The Netherlands: 11-35.